

profilira društvenu potrebu i orijentaciju bioetičkog diskursa.“ U ovom poglavlju autor problematizira neke aspekte povijesnog i aktualnog diskursa o odnosu bioetike i okoliša i elaborira ih pod sloganom: „nema biosa bez oikosa, nema ethosa bez biosa“.

Posljednje poglavlje „Održivi razvoj“ iznosi argumente za i protiv ideje održivog razvoja. Nije slučajno da autor zaokružuje knjigu upravo ovom temom jer je već u „Predgovoru“ naglasio da „knjiga želi upozoriti da je čovjeku potrebno novo jedinstvo kulture i prirode, koje se pokušava ostvariti idejom održivosti konkretiziranoj kao održivi razvoj. Unatoč kritikama koncepta održivog razvoja, danas ne postoji iole suvisliji koncept na globalnoj razini koji bi otvorio prostor djelovanja kulture i ne bi se zadržao samo na ekonomskoj ili tehnološkoj dimenziji“.

Iznimna vrijednost ove knjige leži tako ne samo u općem doprinosu područjima kulture i okoliša, već i u tome da svaka tema za sebe daje čitateljima, koje možda zanimaju samo neke od ovdje iznesenih posebnih tematika, mogućnost da uđu u njihovo vrlo detaljno i kritičko razmatranje koje im, nudeći autorov zaključak, ipak daju slobodu da donesu i vlastite zaključke. Pažljivo odabranih devet tema koje je autor smatrao najvažnijima da se objedine i tvore jednu koherentnu cjelinu koja se može nazvati „Kultura i okoliš“, ipak predstavljaju samo jedan dio tog širokog područja. Pokazala se stoga potreba za jednim pojmovnikom unutar kojeg bi, nešto skraćeniije, ove, ali i druge, teme kulture i okoliša bile obrađene. Tako je nastao „Pojmovnik kulture i okoliša“, objavljen kao

zasebna publikacija, a koji zajedno s ovom knjigom tvori jednu cjelinu.

Tijana Trako

Ivan Cifrić
**POJMOVNIK KULTURE I OKOLIŠA
VŠPU „Baltazar Adam Krčelić“,
Zaprešić, 2009., str. 266.**

Pojmovnik kulture i okoliša obuhvaća 433 pojma koji se prema autorovom iskustvu najčešće koriste u sklopu ovog područja. Njime su obuhvaćeni termini iz najrazličitijih disciplina: sociologija, ekologija, ali i biologija, antropologija, filozofija, etnologija, a obuhvaća i neke pojmove koji nadilaze disciplinarnu okviru i koji pripadaju širem području kulture i društva.

„Pojmovnik“ je zanimljivo pisan jer je koncipiran ne samo da ukratko objasni značenje termina, već ide i korak dalje, pojmovi se dodatno komentiraju, te je u tim komentarima zastupljen autorski pristup. Ovo je iznimno korisno jer se strukturom pojmova i objašnjenjima nastojalo kritički pristupiti procesima, naročito globalnim, koji se zbivaju u interaktivnom prostoru prirode i kulture na koji se pojmovi odnose.

Osim detaljne eksplikacije, uz pojmove se nalaze i njihovi prijevodi na engleski i njemački jezik, a gdje je relevantno i na neke druge jezike (francuski, latinski, grčki), kao i reference najznačajnijih autora koji su doprinijeli objašnjenjima, interpretacijama te proširenjima određenih pojmova. Kao primjer možemo izdvojiti pojam pod slovom „B“ koji će u budućnosti zasigurno izazivati još brojnije kontroverze – „Bio-

piratstvo“. Autor ga objašnjava na sljedeći način: „Biopiratstvo (grč. *bios+peirates; biopiracy; die Bioräuberei*), odnosno biogusarstvo je aktivnost svjesnog interesom vođenog ilegalnog pretraživanja (šumskih, planinskih, močvarnih, itd.) područja (najčešće nerazvijenih zemalja i urođeničkih područja) u cilju pronalaženja uzoraka biljaka (i životinja, genetskih resursa), da bi se uz neznatne dorade zaštitili kao intelektualno vlasništvo, te prodavali od njih proizvedeni korisni sastojci za farmaceutske, medicinske i poljoprivredne (prehrambene) potrebe. U biti je profinjena krađa. Za početak biopiratstva ključne su 80te godine kada se razvijaju nove biotehnologije (gentehnika, kloni, uzgoj tkiva, itd.) i daje suglasnost na prvi patent za živa bića. To je intenziviralo bioprospekciju, naročito u farmaceutskoj industriji i poljoprivredi i dovelo do nastanka *gen-giganata*. Nastanak biopiratstva uvjetuju tri faktora: razvoj novih biotehnologija, patentiranje i drugi oblici dugovnog vlasništva na živim bićima, te povećanje i koncentracije moći kod poduzetnika. Biopiratstvo je jedan od načina kako se krađom genetskih uzoraka širi *biokolonijalizam*, uglavnom na nerazvijena područja svijeta a u svjetskim razmjerima tendencijski kontrolira i buduća biološka raznolikost, čemu se protive mnogi znanstvenici, naročito Vandana Shiva (1998; 2005).“

Ono što je značajno za „Pojmovnik“ jest da ništa slično nema na našem području. Pisan je s namjerom da dopuni literaturu i predavanja u nastavnom programu no izašao je iz okvira svoje prvotne svrhe. Poslužiti će i stručnjacima koji žele: a) objašnjenje pojmova koji se tiču kulture i okoliša na hrvatskom jeziku, s primjerima naših okolnosti, te istraživanja koja su u nas provedena, ali b) i onima koji žele ne

samo suhoparno prepričavanje pojma već i poticaj na kritičko promišljanje.

Iako je još mnogo pojmova bitnih za ovu tematiku moralo biti izostavljeno, sigurno je da su „Pojmovnik“ kao i knjiga „Kultura i okoliš“, jer ove dvije knjige koriste dva pristupa istoj tematici, uspjele u svom cilju – one upućuju čitatelja u studij problema.

Naposljetku, poseban značaj i zanimljivost je i u tome što su neki pojmovi iznimno zanimljivi novoj *google, internet, virtualnoj* generaciji, što dodatno pokazuje širinu autorovog razmatranja. Tako se među pojmovima pod slovom „S“ poput „Sociologija okoliša“, „Sociologija prehrane“, „Specizam“, „Spomenici kulture“, „Spomenici prirode“, nalazi i pojam „Spore“: „Internetska igra u kojoj se može simulirati kreiranje života neke nove biološke vrste. Igrač počinje kreiranje profila vrste od jednostavnog organizma i nadograđuje elemente koji profiliraju evoluciju vrste: intelektualne sposobnosti, estetska obilježja, razinu civiliziranosti, korištenje raznih alata, itd., i na taj način sam simulira nastanak nove biološke vrste sa zamišljenim obilježjima. Otvorena je mogućnost komunikacije između vrsta i prijenosa njihovih kulturnih iskustava. Idejna zamisao igre potječe od Will Wrighta (tvorca igre „Sims“). Igra „Sims“ odnosila se samo na simulaciju života čovjeka. Postoje mišljenja da Spore nije samo igra već i rujanje kršćanstvu“.

Autor u „Predgovoru“ ističe da je „Pojmovnik“ pisan s namjerom da dopuni literaturu i predavanja u nastavnom programu, pa je ponajprije namijenjen studentica/ma za područja kulture i okoliša, a vjerojatno može biti koristan i za neke druge nastavne kolegije“. Ipak, zbog širine

područja koje pokriva, preciznost kojom se ulazi u objašnjavanje za to područje relevantnih pojmova u svijetu, a posebno kod nas, prilagođenost jezika i svakodnevnom neznanstvenom diskursu, te njegovo izlaženje iz okvira uobičajene rječničke forme, ovaj će „Pojmovnik“, uz studente i nastavnike, zasigurno naći zanimljivim i korisnim i brojni drugi znanstveni stručnjaci te šira javnost.

Tijana Trako